

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
Відокремлений структурний підрозділ «ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ»
Кафедра економіки та менеджменту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор ВСП «ІНО КНУБА»

О. С. Даневич

“30” серпня 2020 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія української державності та культури

(назва навчальної дисципліни)

галузь

знань

освітня

програма

спеціальність

28 «Публічне управління та адміністрування»

Публічне управління та адміністрування

281 «Публічне управління та адміністрування»

Київ – 2020 рік

Силабус навчальної дисципліни «Історія української державності та культури» для студентів ВСП «ІНО КНУБА» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», освітньої програми «Публічне управління та адміністрування», (галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»), 2020. 29 с.

Розробник: Кубанов Руслан Анатолійович, кандидат педагогічних наук, доцент, професор Всесвітньої академії природознавства, професор Міждисциплінарної академії наук України, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти, член-кореспондент Української академії акмеології, член-кореспондент Академії будівництва України, доцент кафедри економіки та менеджменту Відокремленого структурного підрозділу «Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури».

Силабус затверджено на засіданні кафедри економіки та менеджменту
Протокол від "30" серпня ..... 2020 року № 12/1

Завідувач кафедри економіки та менеджменту

д.е.н., професор І. В. Новикова

(підпис)

"30" серпня ..... 2020 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
		Цикл загальної підготовки Базова навчальна дисципліна
		Рік підготовки:
		3
		Семестр
		5
Загальна кількість годин – 150 год. (5 кредитів ЄКТС)	<i>Галузь знань:</i> 28 «Публічне управління та адміністрування». <i>Спеціальність:</i> 281 «Публічне управління та адміністрування» <i>Освітня програма:</i> Публічне управління та адміністрування	
	<i>Рівень вищої освіти:</i> <u>Перший (бакалаврський)</u>	Лекції -
		Практичні, семінарські 2 год.
		Лабораторні -
		Індивідуальне завдання
		Самостійна робота 148 год.
		Індивідуальна робота (контрольна робота) студентів під керівництвом викладача: +
		Вид контролю:
		Іспит

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Історія української державності та культури, як одна з головних складових частин гуманітарної освіти, сприяє розвитку особистості, формуванню у студентів політичної відповідальності та творчого підходу до вирішення проблем.

Вивчення історії має сприяти: розвитку історичної свідомості, критичного осмислення минулого, прогнозуванню майбутнього; осмисленню ролі людини в історії; вихованню громадянської свідомості, гідності та честі в гармонійному поєднанні національних і загальнолюдських цінностей, утвердженню ідеалів гуманізму, демократії, добра і справедливості; формуванню толерантного, неупередженого ставлення до інших народів, груп та особистостей; розвитку творчого мислення, формуванню власного погляду та критичного ставлення до інформації; розвитку у студентів інтересу і поваги до історії й культури свого та інших народів; прагненню зберегти, примножити культурну спадщину своєї країни й усього людства.

Мета викладання навчальної дисципліни – надання знань, про сутність державотворчих і культурних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються в сучасній Україні, їх об'єктивну зумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежності.

Завдання курсу визначається трьома факторами: загальноосвітнім, виховним і практичним. Основним *завданням навчальної дисципліни* є прищеплення культури історичного мислення. Саме воно дає можливість орієнтуватися в складних процесах сучасного розвитку українського суспільства та державотворення. У результаті факти історико-культурного розвитку, набуті в шкільному курсі, повинні постати не в площинному вимірі, а комплексним процесом, який відтворює багатовимірність українського суспільства різних часів, а також різноманітні загальні й конкретні факти.

Завдання курсу:

Методичні завдання: дисципліни полягають у синтезі навчального матеріалу попередніх та наступних навчальних дисциплін, які формують особистість компетентного фахівця. Розвивати навички практичного застосування історичних знань та ключових компетентностей для формування неупередженого ставлення до інших етносів, етнічних груп, окремих осіб та їхньої ролі в історії та культурному процесі.

Пізнавальні завдання: сформувати навички критичного осмислення джерел та літератури, спрямованих на самостійне розуміння закономірностей історичного розвитку, вироблення власного ставлення до подій минулого і сучасності; сформувати уміння та навички історичного дослідження; створити цілісне уявлення про історичний розвиток українського народу на основі нової концепції історії України; виробити критичне ставлення до аналізу історичного матеріалу та власний погляд на історичні явища та події; сформувати усвідомлення ролі та місця України в світовій історії; з'ясувати зміст основних періодів культурного життя України, їх духовні цінності та пріоритети; аналізувати досягнення в галузі матеріальної та духовної культури народів, що проживали і проживають на території українських земель; охарактеризувати провідних діячів науки і культури України, які визначають характер та особливості тієї чи іншої епохи; виховати активного громадянина, патріота, будівника демократичного суспільства, відданого своєму народові.

Практичні завдання: орієнтуватись у великому масиві різноманітного матеріалу, систематизувати його та групувати; із загального масиву фактичного матеріалу виокремлювати та формулювати окремі проблеми, ставити собі завдання, спрямовані на їх розв'язання; організовувати самого себе для опрацювання великого обсягу матеріалу, опановувати методики роботи із великим масивом матеріалів, виробляти власні, індивідуальні підходи; вміти велику проблему ділити на малі, оптимізуючи таким чином процес розв'язання великої; на прикладі життя та діяльності окремих осіб, політичних і

культурних діячів, формувати власне уявлення про роль і місце особистості у житті суспільства, виробляти вміння і навички для розкриття власної особистості в суспільному житті; виробляти нестандартні підходи до аналізу соціально-політичних і культурних процесів; навчитися застосовувати підходи до вирішення проблем, апробовані історією, до вирішення аналогічних питань в сучасному житті; вміти оцінювати отриману інформацію відносно завдань, які перед собою ставить він і ситуація, відокремлювати головну від другорядної, а також визначати ступінь корисності набутої ним інформації при розв'язанні конкретного завдання; навчитися оперативно переходити в процесі дискусії та роботи із інформаційним потоком від однієї теми до іншої, не втрачаючи логічного ланцюга; вміти поважати думку опонента і критично ставитись до власної позиції; навчитися оперативно знаходити вихід із логічного «глухого кута»; опанувати культуру ведення дискусії; чітко та однозначно формулювати власну думку і не соромитись її висловлювати; на конкретних історико-культурних прикладах вчитися ціле покладанню, аналізу можливостей досягнення цілей та результатів їх використання; почувати відповідальність за свої висловлювання перед колегами та суспільством; виробити вміння застосовувати набуті знання з історії у повсякденній діяльності, для орієнтації в суспільно-політичному житті, для оцінки явищ і подій сучасності.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

на понятійному рівні – історико-географічні терміни, історичні назви різних регіонів України; сутність основних проблем історії та сучасного буття народу України; сутність, структуру, функції української культури, її місце в житті людини і суспільства; основні закони та етапи розвитку людської спільності; витоки української нації та її місце в загальнолюдських процесах; суспільно-економічні, політичні та культурні процеси історичного розвитку українського народу; зародження та розвиток української державності; процеси розбудови сучасної незалежної української держави; провідні тенденції розвитку культури та художні стилі, властиві культурним епохам; діяльність історичних осіб і політичних партій; творчість провідних діячів української культури і мистецтва; вільно володіти науково-історичною термінологією;

на фундаментальному рівні – періодизацію історії України; найважливіші проблеми, що стоять перед сучасною історичною наукою; сутність сучасного процесу розвитку української культури; її місце і роль у розмаїтті національних культур; основні прийоми історіографічного та джерелознавчого аналізу; методологічне підґрунтя історичної науки та культурології.

на практичному рівні – принципи та методи, за допомогою яких можливо отримати вірогідні знання про минуле та використовувати це знання, у разі потреби, у повсякденному житті; шляхи постійного вдосконалення своєї освіченості; взаємозв'язок вітчизняної культури та людини; окремі культурні артефакти, що розкривають ознаки та особливості кожної історико-культурної епохи, зміст основних (програмних) першоджерел.

У результаті опанування навчальної дисципліни у студента повинні бути сформовані такі **компетенції**:

на репродуктивному рівні – творчо осмислювати події української історії державності та культури; у разі потреби, давати оцінку гострим проблемам історичного минулого; порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб; оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей; співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами); здатність розуміти та використовувати основні культурологічні поняття у повсякденному житті; змістовно і послідовно аналізувати основні культурні епохи, їх історико-культурні пам'ятки.

на евристичному рівні – розрізняти тенденційно подану інформацію; орієнтуватись у науковій періодизації історії; вміти самостійно добувати історико-культурну

інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою; вміти аналізувати закономірності розвитку світової культури та особливості їх прояву/відображення в українській культурі; робити самостійно висновки й узагальнення культурологічних проблем; вміти застосовувати культурологічні знання для визначення особистої орієнтації в історичному просторі.

на алгоритмічному рівні – аналізувати історичні факти, події, процеси; самостійно шукати інформацію про події минулого і культурні здобутки минулого і сьогодення; піддавати всебічному критичному аналізу наукові дослідження (монографії, статті, довідники тощо).

на практичному рівні – самостійно, спираючись на науково-історичні методи і принципи, давати оцінку історичним подіям, постатям та їх діяльності; аргументовано на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему; самостійно складати конспект, тези, готувати реферат, відповідь на конференцію, семінарське заняття; вміти диспутовати, писати наукові студентські роботи; застосовувати набуті знання для прогнозування суспільних і культурних процесів та для вирішення професійних завдань.

Отримати навички: наукової аргументації при відстоюванні власної позиції з питань історії, у тому числі і в публічних виступах; оцінювання історико-культурного досвіду; складання бібліографії, історіографічного аналізу, аналізу історичних джерел; рефлексії, адекватного оцінювання результатів своєї діяльності; постановки мети і вибору шляхів її досягнення; поєднувати національну свідомість, глибоке розуміння багатомірової історії, шанобливе ставлення до українського народу, його державотворчих, духовно-культурних і трудових традицій; інтерпретувати та аналізувати закономірності історичного розвитку українського народу; оперування культурознавчою термінологією; демонструвати розуміння ролі і значення народних мас, визначних політичних, військових і державних діячів, представників української науки, культури, охорони здоров'я, духовенства; вести дискусії з актуальних питань історії, зовнішньої і внутрішньої політики Української держави.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Нормативна навчальна дисципліна «Історія української державності та культури» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Вона є складовою гуманітарного циклу і дає можливість з'ясувати витоки суспільно-історичних процесів від давніх часів до новітньої історії України, їх глибокого аналізу та розуміння; простежити співвідношення загальних закономірностей і особливостей розвитку українських земель протягом усієї минувшини, а також визначити закономірності розвитку державницьких і культурних традицій.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Походження українського народу та перші державні утворення на території України.

Від появи людського життя на території України до формування перших державних утворень. Поява людини і первісних форм співжиття на території України (палеоліт). Неолітична революція. Формування структури людського суспільства.

Трипільська культура (IV-II тис. до н.е.). Формування племінних союзів Карпато-Дунайського регіону. Індоевропейська проблема. Сучасна наука про етногенез. Залізний вік на території України (I тис. до н.е.).

Формування суспільно-державних утворень. Киммерійська держава (VIII – VII ст. до н.е.). Скіфське царство (VII – III ст. до н.е.). Державний союз сарматів (II ст. до н.е. –

II ст. н.е.). Грецька колонізація Північного Причорномор'я (VIII – VI ст. до н.е. – IV ст. н.е.). Античні міста держави.

Праслов'яни і слов'яни. Проукраїнські племена (II ст. до н.е.). Племена зарубинецької культури. Черняхівська культура (II – V ст. н.е.).

Концепція сучасної історичної науки про етногенез української народності. Концепція М. Грушевського про походження українців.

Проукраїнські племена та їх сусіди в II – V ст. Антське царство – перша Українська держава. Населення сучасної території України в VII – IX ст. Племена черняхівської, київської, празької, колочинської, пеньківської та інших культур. Етнічна консолідація племен.

Античні арабські джерела про східнослов'янські племінні союзи. Державні об'єднання (князівства) полян, древлян, сіверян, угличів, волинян та ін. (IV – VIII ст.). Культура та світосприймання давніх слов'ян.

Тема 2. Утворення феодальної держави – Київська Русь.

Княжа доба історії України (IX – XIV ст.)

Русь – Україна. Утворення феодальної держави Київська Русь. Теорії походження держави. Етапи розвитку Київської держави.

Ранньофеодальне об'єднання “Руська земля”. Піднесення могутності Русі за князювання Діра і Аскольда. Спроби прийняття християнства.

Перетворення Русі на могутню країну середньовіччя. Прийняття християнства за часів князювання Володимира Великого (980 – 1015). Утвердження феодальних відносин, формування князівської системи управління та права. “Руська правда”. Ярослав Мудрий (1019 – 1054).

Зовнішня експансія Київської держави. Відносини з Візантією, європейськими державами та іншими країнами.

Побут і духовний світ русів - українців. Політична роздробленість на Русі (друга третина XII ст.). Київ і Київська земля в системі руських князівств. Спроби збереження загальнооруської державності.

Історія Галицького і Волинського князівств. Утворення Галицько-Волинської держави (1199 р.) Ярослав Осмомисл, Роман Мстиславич.

Боротьба з монголо-татарською навалою. Героїка і трагедія українського народу. Відродження Данилом Галицьким Галицько-Волинської держави. Західноукраїнська держава у XIII – на початку XIV ст. – продовження державності українського народу протягом сторіччя.

Тема 3. Литовсько-Польський період історії України. Виникнення козацтва.

Запорізька Січ (XIV – перша половина XVII ст.)

Спроби розчленування українських земель сусідніми державами. Посилення впливу Литви та Польщі.

Українські землі під владою Великого князівства Литовського. Збереження українських державотворчих традицій. Соціально-економічні зміни на українських землях. Литовські статuti.

Перетворення Київського князівства на епіцентр державотворчого процесу. Кревська унія 1385 р. Україна за часів правління князя Вітовта.

Городельська унія 1413 р. Остаточна ліквідація залишків автономії України. Введення воєводницького адміністративного устрою. Господарство і населення. Останні спроби аристократії відновити українську державу. Відхід Чернігово-Сіверщина до Москви в 1503 р. Повстання Глинського.

Поширення влади Польщі та католицької церкви на більшість українських земель. Люблінська унія 1569р., Берестейська унія 1596р.

Соціальні та економічні зміни в Україні. Руйнування державних структур.

Формування шляхетства. Закріпачення селян. Духовенство. Боротьба проти католицизму.

Економічні зміни. Поширення фільваркової системи. “Уставу на волоки” 1557 р. та її значення.

Перетворення України на сировинний придаток Речі Посполитої. Окраїнні українські землі під владою зарубіжних держав.

Час і причини появи українського козацтва, його унікальність. Природно-географічні умови козацького краю.

Козацтво на Середньому Подніпров’ї. О. Дашкевич, Н. Лянцкоронський, Я. Білоус. Освоєння Запоріжжя.

Заснування Запорізької Січі. Д. Вишневецький, І. Підкова, С. Кішка.

Державний устрій козацтва. Організація. Влада. Територія. Чисельність. Міжнародні відносини.

Місце Запорізької Січі в політико-адміністративній системі шляхетської Польщі. Організація реєстрового війська.

Початок масової боротьби козацтва проти Речі Посполитої. Військо Запорізьке – головна сила національно-визвольної боротьби українців за державну незалежність. Повстання К. Косинського (1591 – 1593). С. Наливайка (1594 – 1596). Їх місце у національно-визвольному русі. Елементи державотворення.

Боротьба козацтва з турецько-татарського агресією. Морські та сухопутні походи, їх результативність. П. Сагайдачний.

Наступ польської шляхти на Середнє Подніпров’я і Лівобережжя. Обмеження козацьких прав і привілеїв.

Козацько-селянські повстання М.Жмайла (1625), Тараса Федоровича (Трясила) (1630 – 1631), Павла Михновича Бута (Павлюка), Я. Острянина і К.Скидана (1638).

Ординація Війська Запорізького у 1638 р.

Початок культурно-національного відродження в Україні (кінець XVI – перша половина XVII ст.). Поширення ідей Гуманізму та Реформації. Розвиток національної свідомості.

Тема 4. Визвольна війна українського народу.

Становлення козацько-гетьманської держави (1648р. – кінець XVIII ст.)

Підготовка до збройного виступу. Рушійні сили повстання.

Б. Хмельницький, М. Кривонос, Д. Нечай, І. Богун, Ф. Джеджалій, С. Мужилівський та ін. Основні етапи війни (1648 – 1657 рр.).

Обрання Б.Хмельницького гетьманом.

Організація всенародного виступу проти польської шляхти.

Револьюційний вибух навесні 1648 р. Битва під Жовтими Водами і Корсунем. Успіхи повстанців на Лівобережній та Правобережній Україні.

Розгром польської армії під Пилявцями. Визвольний похід на Західну Україну й визволення етнічної української території.

Створення загальноукраїнської держави за роки війни.

Револьюційні зміни в суспільстві. Нові влада й адміністративно-територіальний устрій. Республіканська форма управління. Селянське і міщанське самоврядування. Створення національної армії. Міжнародні зв’язки. Револьюційні зміни у формах власності та їх вплив на економіку.

Зборівський договір (серпень 1649 р.) та реакція на нього революційних мас. Ліквідація польського панування.

Воєнні дії в 1651 р. Битва під Берестечком. Піднесення народної боротьби проти загарбників.

Білоцерківський договір 1651 р.

Активізація пошуків козацькою дипломатією союзників.

Зближення України з Росією.

Переяславська рада 8 січня 1654 р. Представництво. Рішення про об'єднання України з Росією. Умови союзу, його юридична природа.

Непорозуміння між Україною та Росією.

Переорієнтація зовнішньої політики російського уряду. Відхід від зобов'язань, взятих на Переяславській раді. Віленське перемир'я 1656 р.

Продовження Україною війни з Польщею. Пошуки нових союзників і загострення відносин з Росією.

Смерть Б.Хмельницького. Початок боротьби старшини за владу.

Гетьманування І.Виговського. Спроба козацької старшини добитися незалежності від Росії. Переорієнтація на Польщу.

Гадяцька угода 1658 р. та її наслідки.

Розгром російської армії під Конотопом (квітень 1659 р.).

Виступ поборників незалежності України проти спроби І.Виговського підпорядкувати її Польщі. Падіння уряду І.Виговського.

Обрання гетьманом Ю.Хмельницького (1659 – 1663). Переяславські статті 1659 р. Обмеження автономних прав України та реакція на нього козацької старшини.

Слободищенський трактат 1660 р. Рішення старшини про припинення війни з Польщею і початок воєнних дій проти Росії.

Відхід Правобережної України до Польщі і останні спроби силою відірвати Лівобережну Україну від Росії в 1660 – 1663 рр.

Міжстаршинська боротьба і обрання гетьманом І.Брюховецького (1663 – 1668). Московські статті 1665р. і далі обмеження автономних прав України.

Гетьманування П.Тетері (1663 – 1665) на Правобережжі і перехід до влади П.Дорошенка (1665 – 1676). Остаточний відхід Росії від зобов'язань (1654) і укладання Андрусівського перемир'я з Польщею у 1667р.

Реакція українського населення на розчленування України між Росією та Польщею.

Повстання 1667 р. і повалення проросійського уряду І. Брюхо-велького.

Гетьманування М.Многогрішного (1668 – 1672). Глухівські статті 1669р. і уступки Україні. Намагання гетьмана відновити автономні права України.

Гетьманування І.Самойловича (1672 – 1687).

Спроби російського уряду встановити владу на правобережній Україні. Падіння уряду гетьмана П.Дорошенка.

Територіальні втрати України за умовами Бахчисарайського мирного договору Росії з Туреччиною 1681 р. і трактату про "Вічний мир" між Росією та Польщею 1687 р.

Опір патріотичних сил України розчленування українських земель.

Спроби відродження незалежності України. Гетьманування І.Мазе-пи (1687 – 1709). Ідея незалежності за роки Північної війни (1700 – 1721).

Використання Росією воєнного потенціалу України у відвоюванні прибалтійських земель у перші роки Північної війни (1700 – 1703).

Розгортання національно-визвольного руху на Правобережній Україні (1702 – 1704). С.Палій, С.Самусь, З.Іскра. Його відгук по Україні. Двоїсте становлення Лівобережного гетьмана і російського царя до боротьби правобережного козацтва проти польсько-шляхетського панування.

Реакція старшини на політику російського уряду стосовно України.

Вторгнення шведських військ на Лівобережну Україну. Позиція Петра I та І.Мазе-пи.

Перехід І.Мазе-пи з одностороннім на бік Карла XII. Укладання договору зі Швецією. Реакція на це російського уряду, української громадськості та Запорозької Січі.

Обрання І.Скоропадського гетьманом. Подальше обмеження автономних прав України. Решетилівські статті.

Репресивні дії Петра I. Зруйнування Батурина та Запорізької Січі.

Просування шведських військ по Україні. Опір місцевого населення. Стратегічні плани воюючих сторін.

Полтавська баталія. Крах останніх надій мазепинців. Причини невдачі акції І.Мазепи.

Смерть І.Мазепи. Його роль в історії України. Обрання гетьманом України П.Орлика (1710 – 1742). Спроби українського уряду за кордоном визволити Україну від влади Росії. Воєнні дії у 1711 р.

Намагання української еміграції створити антиросійську коаліцію держав. Законотворча діяльність українського уряду за кордоном. Конституція П.Орлика. Обмеження влади гетьмана.

Початок введення російського адміністративного устрою у 1708 – 1709 рр. Зміни в адміністративному устрої Слобожанщини.

Особливості полково-сотенного адміністративно-територіального устрою України у складі Росії. Тимчасова ліквідація гетьманства в 1722 р.

Перша малоросійська колегія (1722 – 1727). Експлуатація людських ресурсів України. Участь козаків у воєнних діях російської армії. Спроба козацької старшини легально відновити втрачені автономні права на початку 20-х років. П.Полуботок. Причини відновлення гетьманства. Д.Апостол (1727 – 1734). Наступне обмеження прав гетьманства, введення інституту намісництва. Друга ліквідація гетьманства. “Правління гетьманського уряду” (1734 – 1750). Посилення русифікації українського населення.

Проект кодексу законів “Права, за якими судиться малоросійський народ (1744). Доля запорожців після зруйнування Січі.

Повернення козаків на Середнє Подніпров'я і створення Нової Січі (1734 – 1775). Територія Запоріжжя. Паланковий устрій. Управлінський апарат. Експлуатація людських і природних ресурсів України в ході російсько-турецької війни 1735 – 1739 рр. Зміни в сільському господарстві та промисловості. Неоднозначний вплив російських реформ на економіку і суспільство України. Роздача земель. Зменшення кількості вільного селянства. Обезземелення селян. Види сільського господарства. Збільшення мануфактурних підприємств. Народні рухи в першій половині XVIII ст.

Пожавлення автономістичних прав козацької старшини в середині XVIII ст. Обрання гетьманом України К.Розумовського (1750 – 1764).

Політика гетьмана К.Розумовського. Розподіл території України між Російського та Австрійською імперіями внаслідок трьох поділів Польщі (1772, 1793, 1795). Селянсько-козацькі повстання другої половини ХУІІІ ст. Гайдамаччина. Коліївщина. Остаточна відміна гетьманства. Створення другої Малоросійської колегії (1764 – 1786). Ліквідація полково-сотенного устрою Слобожанщини і введення губернсько-провінційного адміністративно-територіального поділу. Посилення влади царизму на Запоріжжі. Ліквідація Запорізької Січі в 1775р. Роль України у відвоюванні Росією північно-чорноморських земель. Підкорення Кримського ханства (1783). Розвиток промисловості. Мануфактурні підприємства. Еволюція соціальної структури суспільства. Козацька старшина. Зрівняння козацької старшини у правах з російським дворянством. Духовенство. Завершення повторного закріпачення селянства. Занепад козацтва і міщанства.

Тема 5. Україна за імперської доби та у 20-30 рр. ХХ ст. Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII ст. – 1917 р.)

Подальший наступ царизму на політичне становище українських земель на початку ХІХ ст. Зміни в адміністративному устрої. Поділ на губернії. Участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 р. і розгромі армії Наполеона. Геополітичні плани Наполеона щодо України. Воєнні дії на території України. Формування козацьких полків. Народне ополчення. Участь українців у воєнних діях російської армії. Партизанські дії

українського населення. Господарська криза. Посилення соціального та національного гноблення.

Соціально-політичні рухи у першій чверті XIX ст. Пожвавлення автономістичних настроїв української інтелігенції у національному відродженні та розвитку українства. Декабристи в Україні. Товариство об'єднаних слов'ян. Місце України у планах декабристів. Повстання Чернігівського полку 29 грудня 1825 – 3 січня 1826 р. Суспільно-політичний рух у другій чверті XIX ст. Харківсько-київський гурток молоді. Кирило-Мефодіївське товариство (1845–1847). Програмні документи. М.І.Костомаров, Т.Г.Шевченко, П.С.Куліш. Вплив революції 1848 – 1849 рр. у Західній Європі на Західну Україну. Селянський рух і національний рух у Східній Галичині, Північній Буковині та Закарпатті. Суспільно-політичний рух. Скасування панщини. Наростання загальноімперської кризи у 50-х роках. Занепад поміщицького господарства. Селянські виступи. Активізація опозиційних настроїв інтелігенції. Поразка Росії у Кримській війні.

Відміна кріпосного права у 1861 р. Особливості проведення реформи в Україні. Зміни у селянському і поміщицькому землеволодіннях. Інші реформи 60-х років. Реформи 70-х років. Вплив нововведень на українське суспільство.

Вплив відміни кріпацтва на розвиток промисловості. Індустріалізація господарства. Будівництво залізниць. Бурхливе освоєння Донецького вугільного і Криворізького залізрудного басейнів. Промисловий розвиток Півдня України. Колоніальний характер експлуатації природних ресурсів України. Іноземний капітал у промисловості.

Розвиток українських міст. Торгівля. Банківська система і кредит.

Зміни у соціальній структурі міського населення. Пролетаріат і буржуазія. Особливості формування інтелігенції. Насильницька русифікація студентства, інтелігенції та управлінських кадрів. Національні меншості в Україні. Виступи селян і робітників за землю і соціально-політичні права.

Перші робітничі революційні організації. Суспільно-політичний і національний рухи. Активізація українофільського руху. Освітньо-просвітницький рух на початку 60-х років. Громади. Журнал “Основа”. Валуєвський циркуляр 1863 р. про заборону української мови. Розгром українофільського руху. Поступове відновлення громад у 70-х роках. М.Драгоманов. М.Зібер. С. Подолонський. Поступове переміщення українофільського руху в Галичину. Ємський указ 1876 р. Нове відновлення громадського руху наприкінці XIX ст. Народництво. Народники і українське питання. Особливості діяльності українських земств.

Виступи студентської молоді. Поширення марксизму і виникнення соціал-демократії. М. Драгоманов і український соціалізм.

Соціально-економічний розвиток країни на початку XX ст. Монополізації промисловості. Головні галузі господарства. Роль іноземного капіталу. Економічна криза 1900 – 1903 рр. Розвиток аграрного капіталізму. Умови життя і праці трудящих мас. Виникнення українських політичних партій. Їх програмні вимоги та боротьба за національне визволення українського народу. РУП, УНП, УСДРП, УПСР, РУРДП.

Діяльність загальноросійських партій в Україні.

Революційні події в Україні у 1905 – 1907 рр. Революційні виступи в армії і на флоті. Вплив революції на активізацію національно-визвольного руху. Створення “Просвіти”, українських клубів. Українська думська громада у I та II Державних думах. Її політична платформа. Боротьба за автономію України. Суспільно-політична думка в Україні. Обґрунтування ідеї української національної державності. Боротьба проти великодержавного шовінізму. Становище України після поразки революції 1905 – 1907 рр. Наступ реакції на революційні завоювання народних мас.

Столипінський політичний режим. Посилення національного гноблення (1907 – 1914). Кардинальні зміни у суспільстві. Аграрна політика. Її економічні та політичні наслідки. Застій у промисловості. Стратегія і тактика різних політичних партій в Україні у

1907 – 1914 рр. Економічний розвиток України в 1907 – 1914 рр. Обмеження демократичних тенденцій у розвитку культури. Активізація національно-визвольного руху в 1910 – 1914 рр. Боротьба проти великодержавного шовінізму. Українське питання у IV Державній думі. Поширення ідеї незалежності. Причини, початок і характер Першої світової війни. Україна у планах різних військово-державних блоків. Головні воєнні дії на Південно-Західному фронті у 1914 – 1916 рр. на території України. Участь у воєнних діях легіону українських січових стрільців. Розстановка суспільно-політичних сил в українському національному русі. Діяльність революційної соціал-демократії за роки війни. Переслідування царизмом українського національно-визвольного руху. Спілка Визволення України. Головна Українська рада. Репресії австро-угорського уряду проти населення західноукраїнських земель.

Вплив війни на господарство і становище народних мас України. Господарська розруха. Наростання страйкової боротьби робітників. Селянський рух. Виступ солдатів. Назрівання революційної кризи в країні.

Тема 6. Українська національна революція. Спроба відродження державності (1917 – 1920 рр.)

Лютнева революція в Росії.

Соціально-економічне і політичне становище в Україні після повалення самодержавства.

Відмінності між українською і російською революціями. Національна ідея і федералізм. Утворення Центральної Ради, її склад. М.Грушевський.

Утворення та діяльність Рад. Більшовизація Рад як спосіб їх протиставлення парламентській республіці. Робітничий та селянський рухи навесні – влітку 1917 р. Виникнення профспілок, фабзавкомів та їх діяльність. Боротьба селян за землю. Боротьба за автономію України і політика загальноросійських партій. Формування української державності.

Український конгрес. Піднесення національно-визвольного руху. Його природа, характер, рушійні сили. Початок українізації армії. I Універсал (10 червня 1917 р.). Створення генерального секретаріату. Його склад, функції. В.Винниченко. Комітет Центральної Ради (Мала Рада).

Україна в період назрівання революційної кризи в країні. Липнева політична криза. II Універсал (3 липня 1917 р.). Формування збройних сил Центральної Ради. Спроба проголосити повну державну самостійність України українськими націоналістами – самостійниками та їх поразка.

Жовтневий переворот у Петрограді. Утворення Комітету для охорони революції в Україні. Боротьба за владу в Києві. III Універсал (7 листопада 1917 р.). Проголошення Української Народної Республіки (УНР).

Відносини Центральної Ради з урядом Радянської Росії. Вибори Всеукраїнських Установчих зборів в Україні. Підготовка Центральною Радою виборів до Українських Установчих зборів.

I Всеукраїнський з'їзд Рад у Харкові. Утворення Радянської УНР. Народний секретаріат. Його склад. Є.Бош. Радянська державність. ЦВК. Ю.Медведев. Проголошення незалежності УНР. IV Універсал (22 січня 1918р.). Законотворча діяльність Центральної Ради. Утворення радянського регулярного війська. Становище на Лівобережній Україні. Хід бойових дій. Трагедія під Крутами. Повстання робітників "Арсеналу". Взяття Києва більшовицькими військами. Брестський мир і Україна. Українське питання у переговорах Четвертого союзу й Радянської Росії. Підписання Брест-Литовської угоди з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Болгарією. Мирний договір РРФСР з країнами німецько-австрійського блоку. Початок наступу німецьких та австро-угорських військ II Всеукраїнський з'їзд Рад (березень 1918 р.) та його рішення. Створення ЦВК Рад України Надзвичайного комітету оборони, Донецько-

Криворізька Республіка (ДКР). Повернення Центральної Ради до Києва. Взаємовідносини Центральної Ради і окупантів. Соціально-економічна політика уряду. Конституція Української Народної Республіки (29.04.1918 р.).

Проголошення П.Скоропадського гетьманом України. Відмінність Української держави від УНР. Політичні партії і гетьманський режим.

Збройні сили Української держави. Плани створення регулярної армії. Проблема Чорноморського флоту. Соціально-економічна політика уряду. Відновлення права приватної власності на землю. Поміщицьке землеволодіння. Господарська розруха у промисловості. Умови праці робітників. Становище профспілок. Безробіття. Повстансько-партизанська боротьба проти окупантів і гетьманського режиму. Національно-культурна політика. Зовнішньополітичний курс Української держави. Відносини української держави з РРФСР. Проблема українських кордонів. Бессарабське питання. Стосунки України й Румунії. Кримське питання та його врегулювання. Дипломатична боротьба з Польщею за Холмщину і Підляшшя. Білогвардійці й Українська державність. Розстановка політичних сил влітку 1918 р. Утворення міжпартійного опозиційного блоку “Український національний союз” (УНС).

Відречення гетьмана від гасла самостійності України. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії та її склад. Початок антигетьманського повстання. Перехід основних сил гетьманської армії на бік Директорії. Офіційне відновлення УНР. С. Петлюра. В.Винниченко.

Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях. Утворення ЗУНР. Розпад Австро-Угорщини. Листопадова (1918 р.) національно-демократична революція. Створення у Східній Галичині Української Національної Ради 18 жовтня 1918 р. Проголошення ЗУНР 13 листопада 1918 р. Є.Петрушевич. Створення Української Галицької Армії (УГА). Війна з Польщею. Окупація українських земель. Загарбання Буковини і Хотинщини Румунією. Хотинське повстання 28 січня 1919 р. у Північній Буковині. Включення Закарпаття до Чехословаччини. Західноукраїнське питання на міжнародній арені. Проголошення акту злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. у Києві. Його історичне значення.

Внутрішня політика Директорії. Директорія й українські політичні партії. Друга війна Радянської Росії проти УНР. Проголошення Тимчасового робітничо-селянського уряду України 28 листопада 1918 р. Утворення Української радянської армії. Оголошення Директорію війни радянській Росії 16 січня 1919 р. Наступ радянських військ. Захоплення Києва 5 лютого 1919 р. Війна армії УНР з Денікіним. Махновці в денікінському тилу. “Чотирикутник смерті”. Ліквідація українсько-білогвардійського фронту. Союз С.Петлюри й Ю.Пілсудського. Варшавська угода. Дії петлюрівських військ під час радянсько-польської війни (1920). Ліквідація опору патріотичних сил на Правобережжі. Перехід армії УНР через Збруч на територію польської держави. Продовження партизанської боротьби.

Ризький мирний договір Польщі з РСФСР і УСРР (18.03.1921р.). Місце Директорії УНР у вітчизняній історії.

Тема 7. Соціально-економічні та політичні перетворення в Україні у період між двома світовими війнами (1921 – 1938 рр.)

Відновлення радянської влади в Україні. Утворення Українського Раднаркому. Х. Раковський. Ревкоми. Комбіди. Ради. III Всеукраїнський з'їзд Рад та його рішення. Г.Петровський, Л.П'ятаков. Прийняття Конституції УСРР. Політика “воєнного комунізму”. Продовольча розкладка. Підходи до вирішення національного питання. Соціально-економічні перетворення в промисловості. Селянські повстання проти більшовицького режиму. Н.Махно, М.Григор'єв, Зелений (Д.Терпило). Причини поразки більшовиків в Україні у 1919 р.

Боротьба радянських військ з білогвардійськими арміями Денікіна в Україні. Окупаційний режим в Україні. Ліквідація національно-культурних завоювань. Боротьба трудящих проти білогвардійських окупантів. Розгром білогвардійських військ і визволення України. Становище УСРР у 1920 р. Державне і господарське будівництво. Більшовицький тоталітарний режим. Партія більшовиків, ради та профспілки. Незалежність Радянської України: форма і суть. Резолюція VIII Всеукраїнської партконференції “Про радянську владу в Україні”. “Радянське будівництво”. Діяльність Всеукрревкому і його органів на місцях. Утворення Раднаркому УСРР і ВУЦВК. Шлях більшовицької партії до однопартійності в Україні. Посилення боротьбистів. В. Блакитний, О.Шумський. КПБУ та інші політичні партії. Політика більшовиків у галузі економіки. Поглиблення воєнно-комуністичних тенденцій. Створення Української трудової армії.

Аграрна політика більшовиків. Закон про землю від 5.02.1920 р. Прозрозкладка 1920 р. Боротьба селян проти конфіскації хліба. Утворення комітетів незаможних селян (КНС) та їх функції. Наступ радянських військ на Варшаву. Діяльність Галревкому. Галицька Соціалістична Радянська Республіка (1920). Розгром Врангеля. Підсумки та уроки громадянської війни в Україні. Внутрішнє становище УСРР. Соціально-економічний розвиток республіки. Україна в плані ГОЕЛРО. Голод 1921 – 1923 рр.

Господарська і політична криза в Україні на початку 20-х років. Селянські повстання та боротьба з ними. Запровадження нової економічної політики. Суть і значення НЕПу. Відбудова господарства республіки на засадах НЕПу. Відродження ринку. Ринок праці і проблеми безробіття. Економічні методи управління. Пожвавлення економічного життя у промисловості і сільському господарстві. Вхідження Української СРР до складу Союзу РСР. Договірна федерація. Договір між РРФСР та УСРР від

28 грудня 1920 р. Утворення СРСР. Всеукраїнський з'їзд Рад та його рішення (10 – 14 грудня 1922 р.). Перший з'їзд Рад СРСР (30 грудня 1922 р.). Союзний договір від 30 грудня 1922 р. Затвердження першої Конституції СРСР (січень 1924 р.). IX Всеукраїнський з'їзд Рад (3 – 10 травня 1925 р.). Затвердження нового тексту Конституції УСРР. Українізація. Її суть, причини, наслідки. Створення умов для національно-культурного розвитку національних меншин Л. Кагановичем національної політики по-сталінськи.

Націонал-комунізм. Поява міфу про націонал-ухильництво. Розправа з О.Шумським. Кампанія проти М. Хвильового і М. Волобуєва. С. Косіор. В. Балицький. Загальні підсумки розвитку республіки в роки НЕПу. Господарська і суспільно-політична криза кінця 20-х років.

Політична боротьба щодо шляхів і методів здійснення індустріалізації. Основні завдання першої п'ятирічки у галузі індустріального розвитку в Україні. Місце у створенні індустріального потенціалу СРСР. Формування жорстокої централізації управління економікою. Репресії проти господарників і спеціалістів. “Шахтинська справа”. Причини репресій.

Виробниче змагання. Ізотовський рух. Стаханівський рух. Будови перших п'ятирічок на Україні. Кінець національної економіки України.

Соціальна ціна технічної реконструкції 20 – 30-х років.

Українське село наприкінці 20-х років. Поворот до соціальної колективізації. Хлібозаготівельна криза 1928 р. Ставлення селянських мас до колективізації. Розселення населення України у процесі колективізації.

Проблема “куркуля”. Перша хвиля експропріації селянських господарств. Ліквідація куркульства як класу. Деградація сільськогосподарського виробництва. Завершення колективізації. Командні методи управління. Прозрозкладка з колгоспів та індивідуальних господарств. Наслідки колективізації.

Національно-політичні аспекти голоду 1932 – 1933 рр. та його соціально-демографічні наслідки. Колгоспи у системі командної економіки. Припинення

продрозкладки. Політвідділи МТС колгоспів і радгоспів. Хлібпостачання колгоспного селянства в роки другої п'ятирічки. Підсумки і наслідки колективізації. Соціальна структура населення УСРР. Ув'язнені в таборах як соціальна група. Національний склад населення України. Політична структура.

Демократизація суспільства: міфи і реальність. Завершальний етап формування тоталітарно-бюрократичної держави. Вплив адміністративно-командної системи на суспільно-політичне й духовне життя. Обмеження влади Рад. Нова Конституція СРСР і УСРР. Проголошені й реальні права і свободи громадян. Бюрократизація всіх сторін життя суспільства. Посилення карної діяльності адміністративних органів і зростання беззаконня в країні. Ідеологічний монополізм. Злочини Сталіна та його оточення проти українського народу. Кампанія проти М.Скрипника. Удар по політиці коренізації. Репресії проти інтелігенції, серед партійних, комсомольських, радянських і військових кадрів.

Проблема життєвого рівня народу. Встановлення жорстокого режиму економії. Ліквідація безробіття. Зрушення у виконанні соціальних програм. Гарантування мінімуму добробуту. Негативний вплив культу особи на морально-психологічну атмосферу в республіці. Знищення українізації.

Українські землі під владою Польщі, Чехословаччини та Румунії.

Польська “пацифікація” у Східній Галичині. Репресії польської влади проти українців. Політичні партії та громадські організації в Західній Україні.

Заснування в 1920 р. Української Військової організації (УВО). Радикалізація визвольного руху. “Інтегральний націоналізм” Д. Донцова. Утворення Організації українських націоналістів (ОУН) 1929 р.

Становище українського населення Буковини в Румунії. Жорстка політика “румунізації”. Український політичний рух на Буковині.

Політика Чехословаччини щодо українського населення Закарпаття. Проголошення Карпатської України (15 березня 1939 р.). Уряд А. Волошина. Окупація Закарпаття Угорщиною.

Тема 8. Україна у роки Другої світової війни та повоєнний період

Українська РСР у роки Другої світової війни.

Воз'єднання українських земель (1939 – 1945 рр.)

Загострення міжнародних відносин та пошуки шляхів запобігання війни. Дипломатична війна Сталіна і Гітлера. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та початку війни.

Початок Другої світової війни. Україна в геополітичних інтересах Сталіна і Гітлера. Сталінський режим на західноукраїнських землях. Напад фашистської Німеччини на СРСР. Мобілізація сил і засобів республіки на відсіч фашистської агресії. Створення фронту оборони.

Бойові дії радянських та німецьких військ на території Української РСР.

Німецько-фашистський окупаційний режим в Україні. Адміністративний устрій окупованих територій. Розграбування фашистами національних багатств. Політика геноциду.

Народна боротьба в тилу фашистських військ. Партизанський рух та підпілля. Т.А.Строкач. Партизанські краї й зони. Рейди партизанських загонів і з'єднань. Взаємодія підпілля і партизанських загонів з регулярними військами. С.А.Ковпак, М.І.Наумов, О.М.Сабуров, О.Ф.Федоров.

ОУН в період війни. Проголошення ОУН про відновлення української державності 30 червня 1941 р. та її ліквідація гітлерівцями. Створення та діяльність Української повстанської армії (УПА). А.Мельник, С.Бендера, Р.Шухевич. Корінний перелом у ході війни. Початок визволення українських земель. Звільнення Донбасу й Лівобережної України. Битва за Київ. Бойові дії на Правобережній Україні. Визволення західних областей України і Закарпаття. Боротьба УПА проти Червоної Армії.

Початок відбудови господарство республіки в ході війни.

Українська РСР на міжнародній арені. Участь України в заснуванні й роботі ООН. Політичний і економічний статус республіки у світовому співтоваристві. Завершення возз'єднання українських земель у кордонах України. Політичні, економічні і соціальні наслідки війни для України та історичні уроки. Всесвітньо-історичне значення перемоги народів у Другій світовій війні.

Тема 9. Політичні, економічні та національно-культурні зміни в Українській РСР (1946р.– кінець 80-х років)

Повоєнна відбудова промисловості і транспорту. Реконструкція промисловості. Нове будівництво. Співробітництво і взаємодопомога радянських республік.

Стан сільського господарства на кінець війни. Екстенсивні методи відродження аграрного виробництва. Цінова політика центру. Адміністративні реформи в галузі управління сільським господарством республіки та їх наслідки.

Матеріальний рівень життя населення. Голод 1946–1947 рр. Скасування карткової системи постачання. Збільшення суспільних фондів споживання. Умови життя робітників і колгоспників. Відбудова житлового фонду та кооперативної торгівлі.

Спроби демократизації суспільного життя республіки. Реабілітаційні процеси. XX з'їзд КПРС. Заходи щодо подолання культу особи Сталіна. М.Хрущов. Пошук шляхів лібералізації суспільства. Соціально-політичного й економічного розвитку, прискорення науково-технічного прогресу.

Аграрні реформи та їх незавершеність. Перебудова системи управління господарським комплексом – раднаргоспи. Зростання на початку 60-х років невідповідності між потребами виробництва і методами планування господарством. Посилення екстенсивних факторів у господарському механізмі. Досягнення й проблеми. Причини спаду сільськогосподарського виробництва в УРСР. Протиріччя між госпрозрахунковими виробничими відносинами і командно-адміністративною системою. Історичні уроки.

Суперечливий характер суспільного життя. Реалізація культурно-національних прагнень українського народу. П.Шелест. Шестидесятники: письменник – Л.Костенко, В.Симоненко, І. Драч, М.Вінграновський, Є.Гуцало, літературні критики – І.Дзюба, І.Світличний, Є.Сверстюк, публіцисти – В.Мороз, В.Чорновіл, М.Осадчий, митці – П.Заливаха, А.Горська.

Об'єктивна необхідність переходу економіки республіки на інтенсивний шлях розвитку виробництва, сільського господарства і соціальної сфери. Недовершеність економічних (1965 – 1967 рр.) і адміністративно-господарських (1979 р.) реформ. Спроби комп'ютеризації управління економікою як крок до НТР. В.М.Глушков.

Наростання застійних явищ у соціальному і політичному розвитку республіки. Формування механізму гальмування, посилення кризових тенденцій у суспільстві. Відставання і нерішучість у розробці заходів щодо подолання негативних явищ в економіці, соціально-політичному житті суспільства, розвитку науки і культури, вирішення міжнаціональних проблем. Визрівання в суспільстві розуміння необхідності радикальних змін.

Соціальний розвиток. Зміни чисельності і соціальної структури населення. зменшення темпів приросту національного доходу. Збільшення дефіциту державного бюджету й зростання інфляції. Життєвий рівень народу.

Суспільно-політичне життя. Конституція СРСР (1977 р.) і конституція УРСР (1978 р.). Невідповідність реального життя громадян принципам комуністичної ідеології та моралі. Підпорядкування Рад партійних, профспілкових та комсомольських організацій диктату партійно-бюрократичного апарату. Неосталінізм.

Визрівання опозиції авторитарно-комуністичній державності. Переслідування владою неорганізованої опозиції, “дисидентів” – носіїв ідеї створення української суверенної державності.

Об’єктивна необхідність перебудови суспільства. Курс М.Горбачова на оновлення соціалізму в СРСР. В.Щербицький, В.Івашко.

Соціально-економічне становище республіки. Економічна реформа та її реалізація. Перехід до ринкової економіки. Чорнобильська катастрофа (квітень 1986 р.), причини, наслідки та уроки.

Нові напрями аграрної політики та зміна форм господарювання на селі. Загострення продовольчої проблеми.

Декларативність пріоритетності розвитку соціальної сфери. Розбалансування споживчого ринку. Дефіцит державного бюджету. Ріст цін та інфляція. Зниження життєвого рівня населення.

Початок формування багатопартійної політичної системи в Україні. Політична реформа. Зниження ролі КПРС. Курс на підвищення ролі Рад у суспільстві. Вибори до Верховної Ради УРСР та місцевих Рад народних депутатів (березень 1990 р.). Парламентська опозиція. І.Юхновський. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Урядова криза. Жовтневий страйк студентської молоді в Києві.

Розвиток демократії і гласності. Зростання політичної активності трудящих. Створення і діяльність самоврядних рухів, політичних партій. Трансформація і розвиток профспілок. Лідери, програми та друковані органи. Зростання громадської свідомості людей. Посилення почуття національної гідності і любові до свого краю. Заходи по вдосконаленню міжнародних відносин. Реставрація Кримської АРСР та проблеми півострова. проблема українізації і визначення статусу української мови. “Закон про мови в Українській РСР” та його реалізація.

Спроба державного перевороту 19 – 21 серпня 1991 р. в СРСР та його наслідки. Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.). Його історичне значення.

Тема 10. Україна на шляху національно–державного відродження (з серпня 1991р. до сьогодення)

Крах тоталітарної держави СРСР. Реформа виконавчої влади в Україні. Введення інституту президентства. Референдум народу на підтримку Акту проголошення незалежності України.

Процес державотворення та його здобутки й проблеми. Основні етапи конституційного процесу в Україні та його значення. Конституція України. Конституційна реформа. Суспільно-політичне життя України. Економічний розвиток України: здобутки та проблеми. Економічні реформи. Складові соціальних процесів та їх вплив на суспільство. Стан міжнародних відносин. Процес національного відродження. Релігійне життя України. Стан, проблеми та перспективи освітньої та наукової сфер, розвиток української літератури та мистецтва. Співробітництво України з іноземними державами. Основні напрями зовнішньої політики. Україна і СНД. Україна і Росія. Євроінтеграція України. Вибори Президента України в 1991, 1994, 1999, 2004, 2010, 2014 рр., революційні події 2014 р., боротьба з агресором 2014 – 2016 рр.

Тема 11. Культура: сутність, структура, функції. Стародавня культура України

Поняття “культура”. Етимологія терміну “культура”, його багатозначність та поліфункціональність. Сучасні наукові визначення культури. Людина і природа. Культура і цивілізація. Культура і соціальний прогрес. Культура в умовах сучасної екологічної кризи.

Структура та функції культури. Культура матеріальна та духовна, елітарна та масова. Культура і суспільство. Суспільна та особиста культура. Типи культур: професійні,

регіональні, історичні. Функції культури. Культура як процес формування людини та людяності.

Культура первісної доби. Періодизація та характерні особливості. Міфологічний характер первісного мислення та освоєння світу. Ранні форми релігійних вірувань та мистецтва. Археологія і культура.

Проблема праісторії та витоків української культури.

Найдавніші археологічні культури в межиріччі Дніпра та Дністра. Трипільська культура.

Античність і українська культура. Скіфсько-античні взаємовпливи. Культура античних міст-держав Північного Причорномор'я. Римська колонізація та поширення християнства.

Культура антів та слов'ян. Культурна самотність. Матеріальна та побутова культура.

Духовний світ. Язичницька міфологія. Язичеські традиції в українському християнстві.

Тема 12. Українська культура княжої доби

Історичні передумови формування давньоруської культури. Етимологія назв “Україна”, “Русь”. Міста як культурні та політичні центри.

Християнство і культура. Своєрідність українського християнства. Церкви та монастирі-духовні та культурні центри. Писемність та освіта. Перші книгозбірні.

Література та літописання. Перекладна література. Оригінальна література: “Слово о полку Ігоревім” – перлина художньої літератури. Київські літописи. Мистецтво рукописної книги, мініатюри. Билинний епос.

Образотворче мистецтво та архітектура. Характерні риси давньоруського мистецтва. Монументальне будівництво, сакральна архітектура. Монументальне мистецтво та іконопис. Софіївський собор-перлина давньоруської архітектури та живопису. Ужиткове та ювелірне мистецтво.

Культура Галицько-Волинської Русі. Спадкоємність культурних традицій. Своєрідність культури. Містобудування та архітектура. Романські та готичні традиції. Особливості Галицько-Волинської іконописної школи. Писемна творчість. Галицько-Волинський літопис”.

Тема 13. Культура українського Ренесансу

Своєрідність формування українського Ренесансу. Особливості культурної еволюції України у складі Великого князівства Литовського. Правовий та мовний статус. Писемність, література. Україна у складі Речі Посполитої. Доба українського Передвідродження. Визначні українські гуманісти – Юрій Дрогобич, Павло Русин та ін. Гуманістичний та реформаційний рух. Поширення книгодрукування.

Культура в обороні “церкви та нації руської”. Релігійна ситуація. Значення Берестейської унії 1596 р. Полемічна література. Культурно-освітня діяльність братств. Братські школи.

Центри ренесанської культури в Україні:

Львів. Ставропігійське братство та його видатні діячі. Львівська братська школа та типографія.

Острог. К.Острозький та вчений гурток. Острозька академія, її значення в становленні вищої освіти на Україні. Острозька Біблія. Видатні діячі Острозької академії.

Київ. Київське братство та братська школа. Відновлення ієрархії православної церкви.

Книговидавнича та культурна діяльність Е.Плетенецького, З.Копистинського та ін. Петро Могила та заснування Київської колегії.

Ренесанс в художній культурі. Своєрідність українського ренесансного мистецтва.

Розвиток архітектури. Фортеці та замки. Ренесансні ансамблі Львова. Скульптура.

Львівський малярський цех. Особливості іконопису доби Ренесансу. Графіка. Художні ремесла.

Місце Ренесансу в світовій та вітчизняній культурі.

Тема 14. Ідейні засади та особливості культури українського бароко

Культура українського бароко. Самобутність українського бароко. Феномен козацької держави. Культурна та релігійна місія козацтва. Мазепинська доба. Полкові та гетьманські столиці як культурні центри.

Школа, освіта, наука. Шкільна освіта в часи Гетьманщини. Києво-Могилянська Академія та її видатні професори. Наукові та літературні здобутки. Шкільний театр. Г.Сковорода – просвітник, філософ, поет.

Бароко в художній культурі. Регіональні особливості бароко на Лівобережній та Західній Україні. “Козацьке бароко”. Церковна архітектура. Іконостаси та портретний живопис. Львівське бароко. Пінзель І., Руткович І., Кондзелевич Й.

Тема 15. Українська культура Нового часу

Українська культура в умовах колоніальної політики російського самодержавства. Лінгвоцид та інтелектуальний визиск. Особливості Просвітництва в Україні. Творчість українських вчених та митців на ниві російської культури. Своєрідність класицизму в Україні. Література. Становлення української літературної мови. Архітектура та образотворче мистецтво. Львівський класицизм.

Романтизм та українське національне відродження.

Характерні риси українського романтизму. Харківський університет. Етнографічні та фольклористичні дослідження. Наукові та періодичні видання. Харківський гурток романтиків. Київський університет. Кирило-Мефодіївське товариство. Українознавчі студії Костомарова М., П.Куліша та ін. “Руська трійця”.

Т.Г.Шевченко та становлення нової української культури.

Від романтизму до реалізму. Значення літературної та художньої спадщини Т.Г.Шевченка. Його послідовники в мистецтві та літературі. Видатні письменники та живописці другої половини ХІХ ст.

Культурний рух 50-70 рр. Українська демократична інтелігенція в боротьбі за національну культуру. М.Драгоманов, Д.Антонович, П.Чубинський та ін. Національно-культурні процеси в Західній Україні. Літературно-мистецькі, політичні, просвітницькі об'єднання. Культурні контакти Галичини та Наддніпрянщини.

Тема 16. Модернізм в українській культурі (к. ХІХ – поч. ХХ ст.)

Модернізм – система художніх цінностей к. ХІХ – поч. ХХ ст. Теоретичні засади. Основні напрямки та течії: від натуралізму до імпресіонізму. Пошуки нових шляхів в культурі: живопис, література, музика, театр. Ідейне та стильове розмаїття європейської культури поч. ХХ ст.

Український модернізм. Ідейні орієнтації: народницька та загальноєвропейська. Проблема традицій та новаторства. “Мистецтво для мистецтва”. Літературний модерн. Творчість Л.Українки, О.Кобилянської, М.Коцюбинського, В.Стефаника. Літературно-мистецькі об'єднання. Літературна та наукова творчість І.Я.Франка.

Художня культура: від реалізму до модернізму. Розквіт реалістичного живопису. Українські передвижники. Модерний живопис: Мурашко О., М.Жук, Бурачек М. Львівська школа живопису та її видатні представники. Архітектурний модерн: еkleктика, сецесія, конструктивізм. Видатні архітектори та скульптори. Особливості львівського модерну.

Музичне та театральне мистецтво. М.Лисенко та становлення української класичної музики. Український театр, видатні актори, драматурги. Розвиток оперного мистецтва. Світова слава С.Крушельницької, М.Менцинського.

Тема 17. Українська культура ХХ ст.

Основні тенденції розвитку культури на сучасному етапі

Культурний розвиток України в 1917-1922 рр. Розвиток освіти та науки. Українська Академія Наук. Видатні українські вчені. Розвиток преси та книговидавництва. М.Грушевський, В.Винниченко в боротьбі за національне відродження.

Українська культура 20-30 рр. “Розстріляне відродження”. Літературний авангард. Розмаїття літературно-мистецьких об'єднань та періодичних видань. Символізм, футуризм, неокласика. Театр та драматургія. Новаторська творчість Л.Курбаса. Українська академія мистецтв. Авангардне мистецтво, його видатні представники. О.Довженко та становлення національного кінематографу.

Загальні принципи та методи культурної політики більшовиків. Українізація 1923-1932 рр. Розгром українізації. Політика терору та політичних репресій. Насадження методу соц. реалізму, його негативні наслідки.

Культурний розвиток України повоєнної доби. Політика денаціоналізації та русифікації. Радянізація школи, освіти, науки. Шістдесятництво. Дисидентський та самвидавничий рух. І.Світличний, А.Горська, В.Стус, Л.Костенко та ін.

Українська культура в діаспорі. Провідні осередки української культури в діаспорі. Наукові, мистецькі та літературні здобутки. Українознавство.

Культура і сучасні процеси українського державотворення. Українізація освіти. Незалежна преса. Роль та місце культури в подоланні сучасної економічної та політичної кризи. Молодіжна культура: стиль життя і форма спілкування. Перспективи розвитку культури.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Заочна форма				
	Усього	У тому числі			
		Л	П (С)	ІРК	С.Р.
Тема 1. Походження українського народу та перші державні утворення на території України.	8				8
Тема 2. Утворення феодальної держави – Київська Русь. Княжа доба історії України (IX – XIV ст.)	10		2		8
Тема 3. Литовсько-Польський період історії України. Виникнення козацтва. Запорізька Січ (XIV – перша половина XVII ст.)	8				8
Тема 4. Визвольна війна українського народу. Становлення козацько-гетьманської держави (1648р. – кінець XVIII ст.)	8				8
Тема 5. Україна за імперської доби та у 20-30 рр. ХХ ст. Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII ст. – 1917 р.)	8				8
Тема 6. Українська національна революція. Спроба відродження державності (1917 – 1920 рр.)	8				8
Тема 7. Соціально-економічні та політичні перетворення в Україні у період між двома світовими війнами (1921 – 1938 рр.)	8				8
Тема 8. Україна у роки Другої світової війни та повоєнний період	8				8
Тема 9. Політичні, економічні та національно-культурні зміни в Українській РСР (1946р.– кінець 80-х років)	8				8
Тема 10. Україна на шляху національно-державного відродження (з серпня 1991р. до сьогодні)	8				8
Тема 11. Культура: сутність, структура, функції. Стародавня культура України	8				8
Тема 12. Українська культура княжої доби	8				8
Тема 13. Культура українського Ренесансу	8				8
Тема 14. Ідейні засади та особливості культури українського бароко	8				8
Тема 15. Українська культура Нового часу	8				8
Тема 16. Модернізм в українській культурі (к. ХІХ – поч. ХХ ст.)	8				8
Тема 17. Українська культура ХХ ст. Основні тенденції розвитку культури на сучасному етапі	20				20
Усього годин	150		2		148

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 2. Утворення феодальної держави – Київська Русь. Княжа доба історії України (IX – XIV ст.)	2

6. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Стародавня і середньовічна історія України	8
Тема 2. Утворення феодальної держави – Київська Русь. Княжа доба історії України (IX – XIV ст.)	8
Тема 3. Литовсько-Польський період історії України. Виникнення козацтва. Запорізька Січ (XIV – перша половина XVII ст.)	8
Тема 4. Визвольна війна українського народу. Становлення козацько-гетьманської держави (1648р. – кінець XVIII ст.)	8
Тема 5. Україна за імперської доби та у 20-30 рр. XX ст. Україна у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII ст. – 1917 р.)	8
Тема 6. Українська національна революція. Спроба відродження державності (1917 – 1920 рр.)	8
Тема 7. Соціально-економічні та політичні перетворення в Україні у період між двома світовими війнами (1921 – 1938 рр.)	8
Тема 8. Україна у роки Другої світової війни та повоєнний період	8
Тема 9. Політичні, економічні та національно-культурні зміни в Українській РСР (1946р.– кінець 80-х років)	8
Тема 10. Україна на шляху національно-державного відродження (з серпня 1991р. до сьогодні)	8
Тема 11. Культура: сутність, структура, функції. Стародавня культура України	8
Тема 12. Українська культура княжої доби	8
Тема 13. Культура українського Ренесансу	8
Тема 14. Ідейні засади та особливості культури українського бароко	8
Тема 15. Українська культура Нового часу	8
Тема 16. Модернізм в українській культурі (к. XIX – поч. XX ст.)	8
Тема 17. Українська культура XX ст. Основні тенденції розвитку культури на сучасному етапі	20

Самостійна робота студента-заочника є важливим шляхом оволодіння матеріалом. Самостійна робота студентів є різноманітною: вивчення історичних документів, наукової, науково-пошукової, навчальної, політичної та художньої літератури, складання конспектів, підготовка рефератів.

Джерелами самоосвіти ще слугують газети і журнали (особливо фахові), радіо і телебачення.

Мета самостійної роботи полягає у розвитку, здатності до аналітичного мислення, сприйнятті і виробленні інтересу до дисципліни, що вивчається, закріплення та розширення знань. Самостійна робота має спонукати студентів до вироблення вмій та навичок при опрацюванні історичної інформації, здатності критично оцінювати результати своєї праці та удосконалювати власне розуміння історії.

7. Індивідуальне завдання (реферат)

- 1 Формування і розвиток первіснообщинного ладу.
- 2 Розвиток державотворчої традиції на території України: киммерійці, скіфи, сармати, грецькі міста-держави.
- 3 Східні слов'яни.
- 4 Київська Русь.
- 5 Давня Русь у період феодальної роздробленості.
- 6 Галицько-Волинське князівство.
- 7 Соціально-економічне життя України в XIV-XVI століттях.
- 8 Кревська та Люблінська унії: основні положення та наслідки для України.
- 9 Виникнення українського козацтва.
- 10 Запорозька Січ – козацька республіка.
- 11 Участь козаків у народних повстаннях кінця XVI – першої половини XVII ст.
- 12 Національна революція 1648-1657 рр.: передумови, характер та особливості.
- 13 Періодизація Національної революції середини XVII ст.
- 14 Українсько-російський договір 1654 р.
- 15 Політичне становище й адміністративний устрій України у другій половині XVII ст.
- 16 Соціально-економічний розвиток і суспільно-політичний лад в Україні у другій половині XVII ст.
- 17 Україна і Північна війна.
- 18 Політичне становище України в першій половині XVIII ст.
- 19 Соціально-економічне і політичне становище Лівобережної і Слобідської України в другій половині XVIII ст.
- 20 Заселення Північного Причорномор'я у другій половині XVIII ст.
- 21 Запорозька Січ у 60-70-х роках XVIII ст. та її ліквідація .
- 22 Приєднання до Російської імперії Правобережної України наприкінці XVIII ст.
- 23 Соціально-економічне становище України в першій половині XIX ст.
- 24 Діяльність дворянських революціонерів і революційних демократів в Україні в першій половині XIX ст.
- 25 Кирило-Мефодіївське братство.
- 26 Західноукраїнські землі під владою Австрії наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.
- 27 Селянська реформа 1861 р.: її основні положення та наслідки.
- 28 Реформи адміністративно-політичного управління 60-70-х років XIX ст.
- 29 Економічний розвиток українських земель у другій половині XIX ст.
- 30 Суспільно-політичне життя в Україні у другій половині XIX ст.
- 31 Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст.
- 32 Соціально-економічний розвиток України на початку XX ст.

- 33 Утворення політичних партій на початку ХХ ст.
- 34 Революційні події 1905-1907 рр. в Україні.
- 35 Україна після поразки першої буржуазно-демократичної революції (1907-1914 рр.).
- 36 Аграрна реформа П.А.Столипіна.
- 37 Україна в роки першої світової війни.
- 38 Головні військові дії на території України в роки першої світової війни.
- 39 Перемога лютневої буржуазно-демократичної революції 1917 р. Утворення Української Центральної Ради.
- 40 Перший та Другий Універсали Центральної Ради.
- 41 Жовтневі події 1917 р. Третій Універсал Центральної Ради.
- 42 Перший Всеукраїнський з'їзд Рад.
- 43 Українсько-більшовицька війна. Четвертий Універсал Центральної Ради.
- 44 Брестський мир і Україна.
- 45 Українська гетьманська держава П.Скоропадського.
- 46 Директорія УНР та її діяльність.
- 47 Запровадження політики “воєнного комунізму” в Україні.
- 48 Денікінський режим в Україні.
- 49 Воєнно-політичні події в Україні у 1919-1920 рр.
- 50 Україна в умовах нової економічної політики.
- 51 Міжнародне становище УСРР на початку 20-х рр. ХХ ст.
- 52 Здійснення індустріалізації в Україні у 20-30-х роках ХХ ст.
- 53 Запровадження колгоспного ладу в Україні.
- 54 Національно-державне будівництво 20-х рр. ХХ ст.
- 55 Політика українізації, її суть і наслідки.
- 56 Політичне життя в Україні в 20-30-х роках ХХ ст.
- 57 Сталінський терор в Україні.
- 58 Соціально-економічне становище західноукраїнських земель в 20-30-х роках ХХ ст.
- 59 Партії і політична боротьба в Західній Україні в 20-30-х роках ХХ ст.
- 60 Україна на початковому етапі Другої світової війни (1939-1941 рр.).
- 61 Напад Німеччини на СРСР. Оборонні бої 1941-1942 рр.
- 62 Звільнення України від німецько-фашистських загарбників.
- 63 Окупаційний режим. Рух опору в роки Другої світової війни.
- 64 УРСР на міжнародній арені після закінчення Другої світової війни.
- 65 Відбудова народного господарства УРСР після закінчення Другої світової війни.
- 66 Суспільно-політичне життя в Україні в 1945-1950 рр.
- 67 Економіка України на шляху екстенсивного розвитку (50-ті – початок 60-х років ХХ ст.).
- 68 Суспільно-політичне життя в Україні (50-ті – початок 60-х років ХХ ст.).
- 69 Наростання кризових явищ в економіці (друга половина 60-х – перша половина 80-х років ХХ ст.).
- 70 Суспільно-політичне життя (друга половина 60-х – перша половина 80-х років ХХ ст.).
- 71 УРСР в добу перебудови (1985-1991 рр.).
- 72 Серпневий заколот 1991 р. Проголошення незалежності України.
- 73 Україна в умовах незалежності: державне будівництво.
- 74 Україна в умовах незалежності: соціально-економічне становище.
- 75 Зовнішня політика незалежної України.

Вимоги до оформлення індивідуального завдання (реферату):

Обсяг роботи повинен становити друкованого тексту 20-30 сторінок. Текст друкують з однієї сторони стандартного аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм);

комп'ютерний набір – 14 кегль, 1,5 інтервали, шрифт Times New Roman; розмір берегів (полів): ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Структура роботи:

- **Титульний аркуш**
- **План (зміст)**
- **Вступ**
- **Основна частина**
- **Висновки**
- **Список літератури.**

У плані вказуються назви всіх структурних елементів. При цьому, «план», «вступ», «висновки» не мають порядкового номера; у плані не вживається термін «основна частина», вказуються лише назви розділів та їх порядковий номер.

Вступ має на своїй меті зорієнтувати читача в подальшому викладі матеріалу. Тут аргументується актуальність дослідження, констатується, що зроблено у даній сфері попередниками, формулюються мета та завдання роботи, перераховуються положення, які будуть обґрунтовані. Обсяг вступу – 1-2 сторінки.

Основна частина може мати один або декілька розділів, в яких осмислено і логічно викладено головні положення й ідеї, що містяться у вивченій літературі. У тексті обов'язкові посилання на першоджерела. Важливо прослідкувати, щоб основна частина не мала форми монологу. Аргументуючи власну позицію, потрібно аналізувати і оцінювати позиції різних дослідників, з чимось погоджуватися, щось заперечувати, дещо спростовувати. Установка на діалог дозволить уникнути некритичного запозичення матеріалу з чужих праць - компіляції. Виклад матеріалу основній частині здійснюється згідно з планом. План основної частини може бути складений з використанням різних методів угруповання матеріалу: класифікації (емпіричні дослідження), типології (теоретичні дослідження), періодизації (історичні дослідження).

Висновки містить головні підсумки з тексту основної частини, наголошується, як виконані завдання і чи досягнуті цілі, сформульовані у вступі. Обсяг висновків – 1,5 – 2 сторінки.

8. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення студентами інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її.

Репродуктивний: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком.

Проблемного виконання: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення).

Частково-пошуковий.(евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів).

Дослідницький: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Інформаційно-повідомляючий метод викладання і виконавчий метод учіння. Передбачають викладання навчального матеріалу без докладного пояснення, узагальнення й систематизації, а студенти — заучують його без достатнього аналізу та осмислення;

Пояснювальний метод викладання і репродуктивний метод учіння. Викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння студентами (студенти засвоюють матеріал на рівні розуміння і запам'ятовування);

Інструктивно-практичний метод викладання і продуктивно-практичний метод учіння. Викладач інструктує студентів словесними, наочними або практичними способами, як виконувати певні практичні дії; студенти за допомогою вправ відшліфовують різні уміння і навички.

Пояснювально-спонукальний метод викладання і частково-пошуковий метод учіння. Викладач частину навчального матеріалу подає в готовому вигляді, іншу частину — через проблемні завдання; студенти засвоюють навчальний матеріал як за допомогою репродуктивного, так і творчого, дослідницького методу.

Спонукальний метод навчання і пошуковий метод. Викладач ставить перед студентами проблемні питання і завдання, організовуючи їх самостійну діяльність; студенти самостійно здобувають і засвоюють нові знання в основному без допомоги викладача.

9. Методи контролю

Поточний контроль знань здійснюється під час проведення консультацій, опитуванням на семінарському занятті.

Засобом підсумкового контролю є іспит у вигляді тестування.

10. Розподіл балів, які студенти отримують студенти

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за:

1. Результати роботи студентів під час семінару;
2. Якість виконання індивідуального завдання.
3. Тестування

Система рейтингових балів та критерії оцінювання

1. Робота студентів під час семінару.

Максимальна кількість балів = 10 балів.

Критерії оцінювання:

10 – ґрунтовна відповідь, відображення власної позиції, активна участь у дискусіях;

8 – правильна відповідь, активна участь у дискусіях;

4 – відповідь неточна або неповна, пасивна участь у дискусіях;

0 – відсутність на занятті.

2. Індивідуальне завдання

Максимальна кількість балів = 40 балів.

Критерії оцінювання:

40 – правильна відповідь;

20-39 – відповідь неточна або неповна;

10-19 – відповідь неточна або неповна;

0 – відповідь неправильна.

3. Тестування

Максимальна кількість балів = 50 балів.

$100 \times 0,5 = 50$ балів.

Розрахунок шкали (R) рейтингу

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$R\ C = 10 + 40 + 50 = 100$ балів

Критерії підсумкового оцінювання

Сума балів	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	Відмінно (A)	Відмінно	Зараховано
82-89	Дуже добре (B)	Добре	
74-81	Добре (C)		
64-73	Задовільно (D)	Задовільно	Не зараховано
60-63	Достатньо (E)		
35-59	Незадовільно (FX)	Незадовільно	
1-34	Неприйнятно (F)		

11. Методичне забезпечення

Робоча програма (розглянута та схвалена на засіданні кафедри). Плани занять, конспект лекцій. Перелік основної та додаткової літератури. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо. Методичні розробки для проведення окремих занять. Тести.

12. Рекомендована література**Базова література***Підручники*

1. Історія України. XX – початку XXI століття: Навч. посібник / За заг. ред. В.А.Смоля. – К.: Знання, 2004. – 582 с.
2. Історія України: Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доповнене. / Бойко О.Д. – К.: Академвидав, 2005. – 688 с.
3. Історія України: Навчально-методичний посібник для семінарських занять / За ред. В.М. Литвина. – К.: Знання, 2006. – 607 с.
4. Історія України: Навчальний посібник / Панібудьласка В.Ф., Деревінський В.Ф., Тороп А.В. та ін. – К.: КНУБА, 2010. – 140 с.
5. Савчук Б. Українська етнологія. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. – 559 с.
6. Світлична В.В. Історія України. Навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. Видання 3-тє – К.: Каравела; Львів: Новий світ-2000, Магнолія плюс, 2003. – 308 с.
7. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1999. – 480 с.
8. Яковенко Н.М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 2-ге вид., перероблене і розширене. К.: Критика, 2005. – 584 с.
9. Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
10. Задорожний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (IX – початок XXI ст.): Навч. посібник для студентів-україністів. – Ужгород, 2009.
11. Історія світової та української культури // Греченко В.А., Чорний І.В., Кушнерук В.А., Режко В.А. – К.: Літера, 2002.
12. Історія української та зарубіжної культури: Навч. посіб. / Б.І. Білик, Ю.А. Горбань, Я.С. Калакура та ін.; За ред. С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2001. – 326 с.
13. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій: Підручник. - К. : Центр навч. літ-ри, 2005. - 580с.
14. Культура і побут населення України: Навч. посібник для вузів / В.І.Наулко, Л.Ф.Артюх, В.Ф.Горленко та ін. – К., 1993.

15. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посібник / За ред. проф. А.Яртіся та проф. В.Мельника. – Львів, 2005.
16. Лосєв І.В. Історія і теорія світової культури. Європейський контекст. – К., 1995.
17. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посібник. – К., 2003.
18. Пономарьов А.П. Українська етнографія: Курс лекцій: Навч. посібник для студ.вищих навч. закладів. — К.: Либідь, 1994. — 317с.
19. Попович М.В. Нарис історії культури України – К.: АрЕк, 1999. – 728 с.
20. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / За ред. М.М. Заковича. – 3-є вид, випр. і доп. - К. : Знання, 2002. - 557с.

Довідкові видання

21. Довідник з історії України (А-Я): Посібн. / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-ге вид., доопр. і доповн. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
22. Довідник історії України. У 3-х т. К.: Генеза, 1995-1998.
23. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посібн./ В.М.Литвин, В.І.Гусєв, А.Г.Слюсаренко та ін. – К.: Вища школа, 2002. – 430 с.
24. Історія світової та української культури: довідник для школярів та студентів / В.А. Греченко, І.В. Чорний. – К.: Літера ЛТД, 2009. – 416 с.
25. Малий словник історії України. / В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін. К.: Либідь, 1997. – 464 с.
26. *Українське козацтво*: Мала енциклопедія. – К: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – 568 с.
27. Українська та зарубіжна культура. Словник культурологічних термінів: Навч. посіб. / В.М. Зотов, А.В. Клімачова, В.О. Таран. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.

Збірники документів

28. *Конституційні акти України. 1917–1920. Невідомі конституції України.* – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – 272 с.
29. *Конституція України: Прийняття на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.* – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
30. *Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. / За ред. В.Ф.Панібудьласка.* – К.: Вища школа, 1997. – Ч. 1. – 583 с.
31. *Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали: Довідник. У 2 ч. / За ред. В.Ф.Панібудьласка.* – К.: Вища школа, 1997. – Ч. 2. – 704 с.
32. *Самостійна Україна. / Збірник програм українських політичних партій початку ХХ ст.* – Тернопіль, 1991. – 82 с.

Узагальнюючі праці

33. *Державна символіка України.* – Навч. посібник. – К.: КНУБА; „Довіра”, 2004. – 156 с.
34. *Культура і побут населення України.* – К.: Либідь, 1993. – 288 с.
35. *Шевчук В. П., Тараненко М. Г.* Історія української державності: Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1999. – 480 с.

Журнальні статті

36. *Верстюк В.Ф.* Українська революція і доба Центральної Ради // УІЖ. – 1995. – № 2.
37. *Гамрецький Ю.М.* Універсали – визначні віхи історії Центральної Ради // УІЖ. – 1991. – № 8, 9.
38. *Горак В.С.* Зліт і падіння Директорії // Віче. – 1995. – № 4.
39. *Гошуляк І.* Причини поразки Центральної Ради // УІЖ. – 1994. – № 1.
40. *Ковальчук М.* Гетьман Скоропадський і українське державотворення доби визвольних змагань // Пам'ять століть. – 2002. – № 1.
41. *Кульчицький С.В.* Центральна Рада. Утворення УНР // УІЖ. – 1992. – № 5,6.
42. *Мірчук П.* Причини загибелі УНР // Державність. – 1993. – № 2.
43. *ОУН – УПА: Між “Третім рейхом” і сталінським тоталітаризмом // УІЖ. – 1994. – № 2, 3.*

44. *Смолій В.А., Ричка В.М.* Угоди гетьманського уряду України з Московською державою (1654–1764 рр.) // УІЖ. – 1993. – № 4/6.

Допоміжна література

Підручники

1. *Гудзь В.В.* Історія України: Підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2003. – 616 с.
2. *Державний гімн України* Популярний історичний нарис / Упорядники: М.П.Линник, В.М.Пономаренко. Автор тексту М.П.Загайкевич. – К.: Музична Україна, 2006.
3. *Дециньський Л.Є., Гаврилів І.О., Зінкевич Р.Д.* та ін. Історія України та її державності. Вид. 3-тє. переробл. і доп.: Навч. посібник – Львів: Видавництво „Бескид Біт”, 2005. – 368 с.
4. *Історія українського козацтва: нариси у 2-х т.* / Редкол. В. А. Смолій та ін. - К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 1. 2007. - 799 с.
5. *Історія українського козацтва: нариси у 2-х т.* / Редкол. В. А. Смолій та ін. - К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 2. 2007. - 723 с.
6. *Пасічник М.С.* Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: Навч. посіб. – 2 - ге вид., стер. – К.: Знання, 2006. -735 с.
7. *Анучина Л.В., Бурлука О.В., Немцова В.С.* та ін. Мистецтво незалежної України: Навч. посібник. – Харків, 2007.
8. *Пономарьов А.П.* Українська етнографія: Курс лекцій: Навч. посібник для студ.вищих навч. закладів. — К.: Либідь, 1994. — 317с.
9. *Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / За ред. Заковича М.М.* – К. : Знання, 2000. – 622с.

Узагальнюючі праці

10. *Грицак Я.Й.* Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
11. *Попович М.* Національна культура і культура нації. – К., 1991.
12. *Смолій В.А., Степанков В.С.* Богдан Хмельницький (Соціально-політичний портрет). – К.: Либідь, 1995. – 624 с.
13. *Юрчук В.І.* Культурне життя в Україні у повоєнні роки: світло й тіні. – К., 1995.
14. *Українська національна культура : минуле, сучасне, майбутнє.* - К.:Т-во Знання, 1990.

Журнальні статті

15. *Бородухін В.* Українська державність у монголо-татарську добу // Історія України. – 1999. – № 42.
16. *Васильєв В.* Україна в політиці керівництва СРСР напередодні Другої світової війни // УІЖ. – 2005. – № 1.
17. *Патриляк І.* Державне будівництво в планах ОУН (травень 1941) // Київська старовина. – 2003. – № 2.
18. *Романенко Є.* Проблема парламентизації в діяльності українських національних партій (1905–1907) // Нова політика. – 2002. – № 1.

Інформаційні ресурси

1. <http://history.org.ua/>
2. <http://exlibris.org.ua/>
3. <http://ukrhistory.narod.ru/>
4. <http://ukrstor.com/>
5. <http://pravyteli.onestop.net/>
6. <http://www.ua-history.narod.ru/>
7. <http://infoukes.com/history/>
8. <http://users.i.com.ua/~luzan/history/>
9. <http://warhistory.ukrlife.org/>
10. http://www.geocities.com/prysjan/in_40.html